Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין בעגיננט מיט דעם טאגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו' 1.
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.

אונד קאסטעט
פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פיערטעליאהר' 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהר' 2 " " 75 " "

יודישע
פעסטער צייטונג

Nr. 34, אכטער יאהרגאנג | פעסט, מאנטאג כד אדר ה'ת'ר'ל'ו'. | Pest, den 20. März 1876.

ווא איזט דער קריעג?

פאן דעם זארגע איינעם "געוויססען הייליגען" ערצעהלען דיא קינדער, דאס ער אין דער ליפט שוועבטע. ער קאנן ניכט צור ערדע הינונטערפאללען, קאנן אבער אויך ניכט אין דיא האהע הינויף. ווארום? וויל אבערהאלב אונד אונטערהאלב דעם זארגעס זיך מאגנעטע מיט איינער שטארקען אנציעהונגס-קראפט בעפינדען, דער איינע ציעהט הינויף, דער אנדערע הינונטער, וועסהאלב דער אייזערנע זארג צווישען ביידען אין דער מיטטע שוועבט. זיינע רוהיגע אונד אנגענעהמע לאגע האט אלזא דיעזער מאדטע נור דען צווייא איינאנדער ענטגעגען-ווירקענדען קרעפטען צו פערדאנקען.

דיא דורך איהרע פאליטישע אונד פינאנציעללע צעררישטונג שאן לענגסט מאדטע טירקייא האט איהרע שוועבענדע אונד דאך רוהיגע לאגע נור דען איינאנדער פיינדליכען אונד ענטגעגענווירקענדען מעכטען צו פערדאנקען. זיא קאנן ניכט נאך נארדען אין דיא הענדע רוסלאנדס פאללען, וויל זיא דיא וועסט-מעכטע צוריקציעהען; זיא קאנן אויך ניכט דען וועסט-מעכטען אנגעהארען, וויל זיא דיא נארד-מאכט ניכט לאסט — אונד זא מוס דיא טירקייא ווייטער רוהיג אין דער מיטטע פערבלייבען. זיא מוס לעבען, אב זיא וויל אדער ניכט. — אונד וועגן דער סולטאן זעלבסט אונד אללע טירקען זאגען ווירדען, וויר וואללען אונס אן רוסלאנד אויסליעפערן, וויר וואללען אונטער דער רעגיערונג דעם רוסישען קאיזערס זיין, זא ווירדען עס דאך דיא איבריגען מעכטע ניכט צולאססען, דא זיא איינע זאלכע פערגראסערונג רוסלאנדס ניכט דולדען וואללען.

פריליך בלייבט איין זאלכער צושטאנד איין זעהר קראנקהאפטער. דיעזע אנהאלטענדען צעררישטונגען אונד פערווירונגען אין דער טירקייא פערארזאכען דען נאכבאר-שטאאטען פיעלען שאדען אונד פיעלע קאסטען; אבער מאן מוס דאס דאך דולדען, דא מאן זיך איינע אנדערע וויזע ניכט העלפען קאנן. צווייא ביירן האטטען איינמאל איין שטרייטיגעס קאלב, יעדער בעהויפטעטע נעמליך, דאס קאלב געהארע איהם. דאס קאלב דורפטע ניכט געשלאכטעט ווערדען, וויל מאן ניכט וואוסטע, וועם דאס פלייש געהארע אונד זא שפאצירטע עס אויף אללען פעלדערן הערום, ווא עס דען גראסטען שאדען אנריכטעטע. (געראדע וויא עס אפט בייא איינעם קאלבע, וועלכעס איין "בכור" איזט, געשיעהט.)

אוים דען ביזהעריגען ביישפיעלען אונד ערקלערונגען ערזיעהט נון דער לעזער, דאס אן איינען ערנסטען גראססען אריענטאלישען קריעג ניכט זא לייכט צו דענקען איזט. זא לאנגע דיא מאגנעטע גלייכע קרעפטע האבען, מוס דאס גראב רוהיג אין דער מיטטע בלייבען; זא לאנגע דיא אייראפעאישען מעכטע מיט גלייכער קראפט פארגעהען, בלייבט דיא טירקייא פאן אויסען אונבעריהרט; נור אים פאללע, אלס איינע קראפט איבער דיא אנדערע דיא איבער-מאכט ערהאלט, דאנן מוס מיט דער טירקייא עטוואס נייעס געשעהען, ענטוועדער הין — אדער הער!

ביז יעטצט צייגט זיך נאך רוסלאנד, אלס אב עס ווירקליך מיט דען איבריגען מעכטען אין גלייכעם פארגעהען העטטע. ווענינגסטענס אפפענטליך איזט עס געגען דאס פריעדליכע פארגעהען דער איבריגען מעכטע ניכט אויפגעטרעטען. דיעזעס ביזהעריגע פריעדליכע אונד שיינבאר פריינדליכע פערהאלטען רוסלאנדס קאנן אבער נור זא לאנגע דויערן, אלס עס זיך בלאס אום פריעדענס-פערמיטטעלונגען זייטענס דער איבריגען מעכטע האנדעלט; זאבאלד אבער דיא דאנויא-פירסטענטהימער, נעמליך רומעניען, סערביען אונד מאנטענעגרא, וועלכע אונטער טירקישער אבער-הערשאפט שטעהען, דען קריעג געגען דיא טירקייא ערקלערען, קאנן רוסלאנד ניכט מעהר איין מיססיגער אונד פריעדליכער צושויער בלייבען. עס ווירד פיעלמעהר דיעזען נאציאנאליטעטען, וועלכע אויך זיינע גלייבענס-גענאססען זינד, מיט קרעפטיגער האנד צו הילפע איילען, אום דיא טירקייא גענצליך אים דים פעלדע צו שלאגען.

רומעניען האט זיך וואהל ביז יעטצט אום דיעזע אנגעלעגענהייט ניכט פיעל געקיממערט; אבער סערביען אונד מאנטענעגרא וואללען אום יעדען פרייז דען קריעג געגען דיא טירקייא הערויפבעשווארען. נאמענטליך דער סערבישע רעגיערענדע פירסט מילאן ווירד פאן זיינען לייטען צום קריעגע געדרענגט. מ י ל א ן האט יא אהנעהין ניכט פיעל צו פערליערען, דענן יעדענפאללס קאנן ער יא לייכט אום זיינען טהראן קאממען. אונטערנימט ער דען קריעג אונד פערליערט, דאנן פערליערט ער זעלבסטפערשטענדליך אויך דען טהראן; אונטערנימט ער ניכט דען קריעג, דאנן ווירד ער אהנעהין פאן זיינען קריעגס-לוסטיגען אונטערטהאנען דאפאנגעיאגט.

איין היעזיגעס בלאטט שרייבט איבער דיעזע אנגעלעגענהייט פאלגענדעס:

"גראף אנדראשי האטטע דאך רעכט, וועגן ער בעהויפטעטע, דאס אים פריהלינג ס ע ר ב י ע ן אונד מ א נ ט ע נ ע ג ר א דער רעוואלוציאן געגען דיא טירקייא זיך אנשליעסען דירפטען. וויא דיא זאכען אין סערביען זיך געשטאלטען, ווירדע מאן פאסט גלייבען, גראף אנדראשי זייא איין "פאליטישער פראפעט". אלליין דעם איזט ניכט זא. גראף אנדראשי איזט עבען נור איין "קלוגער קאפף", ניכט אבער איין פראפעט. איין קלוגער קאפף קאנן אבער לייכט א י ר ר ע ן. דיעזעס מאלאהר קאנן אויך אונזערעם גראפען אנדראשי פאססירען.

אונזערע לעזער מאגען זעהען, אב וויר מיט דיעזער בעהויפטונג רעכט האבען. דאס איין גראסער טהייל דער סערבישען בעפאלקערונג דורכאוים דען קריעג געגען דיא טירקייא פאדערטע, איזט בעקאננט. ניכט מינדער בעקאננט איזט עס, דאס פירסט מילאן זיך אין קיינען קריעג איינלאססען וואללטע, אבגלייך ער געוואוסט, דאס ער דורך זיינע פריעדענס-ליעבע "טהראן אונד לעבען" אויפ'ס שפיעל זעטצט.

ביזהער איזט נאך אללעס גוט געגאנגען; וועהרענד דער ווינטער-מאנאטע קאננטע יא דיא קריעגס-פארטייא אין סערביען ניכט לאזברעכען. זיא ווארטעטע עבען דאס פריה-יאהר אב. אים שאנען וועטטער מוס דאס "קאפף-אבשלאגען" איין גאר הערצליכעס פערגניגען זיין.

אונד אין דער טהאט געהט עס אין סערביען גאר היטציג צו. אין דער שטאדט קראגו-יעוואץ איזט דיעזער טאגע איינע בלוטיגע רעוואלוציאן אויסגעבראכען. דיא רעוואלוציאנערען פאדערן נור צ ו ו י י א קלייניגקייטען: 1) פערטרייבונג דעם פירסטען מילאן, אונד 2) בערויבונג דער רייכען לייטע, דאמיט דערען פערמאגען אונטער דאס פאלק גלייכמעסיג פערטהיילט ווערדע. דער ערסטע שריטט דיעזער רעוואלוציאנערען וואר: דיא עראבערונג דעם שטאדט-הויזעס אין קראגו-יעוואץ. זיא וואללטען נעמליך דיא שטאדט-בעהארדע אבזעטצען, אונד אן דערען שטעללע איינע נייע שטאדט-בעהארדע אויס ווילדען רעוואלוציאנערען צוזאממענזעטצען. אבער דיעזע רעוואלוציאן האט אלסבאלד איהר ענדע ערררייכט. פירסט מילאן זאנדטע נעמליך אין אללער שנעלליגקייט איינע אבטהיילונג מיליטער פאן בעלגראד נאך קראגו-יעוואץ, אום דען אויפשטאנד צו אונטערדריקען. איין רעוואלוציאנער שאס זיינע פיסטאלע אויף יענען אבער-אפפיציער אב, וועלכער דאס מיליטער אנפיהרטע. דיא קוגעל טראף יעדאך ניכט דען אפפיציער, זאנדערן איינען געמיינען סאלדאטען, דער זאפארט טאדט צוזאממענשטירצטע. נון גאב אויך דאס מיליטער פייער. זעכס הויפט-אנפיהרער דער רעוואלוציאנערען בליעבען טאדט אויף דער שטראסע, דיא איבריגען ערגריפפען דיא פלוכט. היעמיט ערהיעלט דער אויפשטאנד פארלייפיג זיינען "בלוטיגען" אבשלוס.

אבער דער אבשלוס איזט עבען נור איין פארלייפיגער, איין אויגענבליקליכער. היעמיט איזט דיא רוהע אין סערביען בייא ווייטעם נאך ניכט וויעדער הערגעשטעללט. דיא געמיטהער זינד פיעלמעהר זא זעהר ערעגט, דאס מאן יעדען אויגענבליק דען וויעדער-אויסברוך דער רעוואלוציאן צו בעפירכטען האט, ווענן דער פירסט נאך אימער ניכט דער טירקייא דען קריעג ערקלערען וויל. פירסט מילאן האט יעטצט נור פאלגענדע וואהל: ענטוועדער ער פיהרט זיין פאלק אין דען קריעג געגען דיא טירקייא, אדער ער לעגט זיינע רעגיערונג נידער! אין ווירקליכקייט האנדעלט שאן הייטע דאס סערבישע פאלק זאציזאגען "הינטער דעם ריקען" דעם פירסטען. עס האט נעמליך מיט מאנטענעגרא איין בינדניס אבגעשלאססען, געמיינשאפטליך געגען דיא טירקייא לאזצוציעהען. פירסט מילאן בעפינדעט זיך אלזא אין דער אונאנגענעהמען לאגע: איינען קריעג פיהרען צו מיססען, דען ער אוים פאללעם הערצען פעראבשייעט.

דיא קאנזולן עסטערייך-אונגארנס אונד דייטשלאנדס ביעטען אללעס אויף, אום דאס סערבישע פאלק צו בעשוויכטיגען. אלליין אללע דיעזע בעמיהונגען זינד פערגעבענס. דאס סערבישע פאלק וויל ניכטס הארען; עס קעננט נור א י י ן ציעל: ד ע ן ק ר י ע ג.

איבריגענס איזט עס איין "אפפענעס געהיימניס", וועסהאלב דיא קאנזולן עסטערייך-אונגארנס אונד דייטשלאנדס מיט איהרען פריעדענס-בעשטרעבונגען אין סערביען ניכט אויסריכטען קאננען. דיעזעס אפפענע געהיימניס בעשטעהט דארין, דאס דער רוססישע קאנזול "אין דער שטיללע" דיא סערבישע בעפאלקערונג צום ק ר י ע ג ע העטצט. ער שטעללט דען סערבען איינע רייכע אונטערשטיטצונג זייטענס רוסלאנדס אין אויסזיכט.

אונד היערין שטעקט דער פעהלער דעם קלוגען אנדראשי. ער זאגטע בעקאננטליך: ווענן זיינע ראטה-שלעגע ניכט אנגענאממען ווערדען, דא ווירדען אים פריה-יאהרע סערביען אונד מאנטענעגרא דער רעוואלוציאן זיך אנשליעסען; ווערדען היננעגען זיינע ראטה-שלעגע יא אנגענאממען, דאנן זייא ניכטס צו בעפירכטען. נון זינד דיא אנדראשי'שען ראטה-שלעגע וואהל אנגענאממען ווארדען, אבער סערביען אונד מאנטענעגרא ריסטען טראטצדעם צום קריעגע. אנדראשי האט יענען פעהלער, דען יעדער עהרליכע מענש בעזיטצט,

דיעזע בעוועגונגען אם טאָדטען קאָרפער הערפאָר־צוברינגען. שפעטער איזט עס שאָן שוויעריגער. דרייא שטונדען נאָך דעם טאָדע איזט קיינע עלעקטריזיר־מאשינע אויף דער וועלט מעהר אים שטאנדע, אן דעם שטאַרען קאָרפער איינע בעוועגונג הערפאָרצורופען. פערזוכט מאן אלזאָ דרייא שטונדען נאָך דעם טאָדע איינע עלעקטריזיר־מאשינע מיט דעם טאָדטען קאָרפער אין בעריהרונג צו ברינגען, זאָ איזט מאן אים קלארען איבער דאס גאנצע. בלייבט דער קאָרפער בעוועגונגסלאָז, זאָ איזט דערזעלבע ווירקליך טאָדט; בעוועגט זיך דערזעלבע יעדאָך, זאָ האט מאן עס געוויס מיט איינעם „שיינטאָדטען" צו טהון, דא יא, וויא געזאגט, דרייא שטונדען נאָך דעם טאָדע קיין קאָרפער דורך דיא עלעקטריזיר־מאשינע אין בעוועגונג געבראכט ווערדען קאנן. אונלענגסט שטירצטע איינע פרויא אין וויען פלאָטצליך צוזאממען אונד גאב מעהר קיין לעבענס־צייכען פאָן זיך. צוויא ערצטע האטטען זיא בערייטס אלס טאָדט ערקלערט. איין דריטטער יעדאָך וואגטע עס ניכט, זיינע מיינונג אבצוגעבען. — ענדליך האט מאן דער אונגליקליכען פרויא הייסעס זיעגעל־לאק אויף דיא ברוסט געטראָפפט. אללעס האלף ניכטס. עס ווארדען דיא פאָרבערייטונגען צו דער בעערדיגונג געמאכט. נון פערלאנגטע דיא פאמיליע, דאס מאן איך נאָך דעם דאָקטאָר מאָזענטהאל בעריפע. דיעזער ערשיען מיט איינער עלעקטריזיר־מאשינע. ערסט אונטערזוכטע ער דיא פרויא, דאָך קיין הערצקלאָפּפען, קיין פולז, יא גאר קיין לעבענסצייכען וואר בעמערקבאר. נון פערזוכטע ער מיט דער עלעקטריזיר־מאשינע. דיא פרויא מאכטע זאָדאַנן זעהר קאָמישע בעוועגונגען; זיא אטהמעטע, זיא לאכטע, זיא זייפצטע. פריילין זאָבאלד דיא עלעקטריזיר־מאשינע ענטפערנט ווארדע, דא בליעב דער טאָדטע קאָרפער ווידער רעגונגסלאָז. דאָקטאָר מאָזענטהאל ערקלערטע, דיא פרויא זייא בלאָס שיינטאָדט. נון לעגטע מאן דער־זעלבען ווארמע טיכער אן, פיהרטע איהר פרישע לופט צו, פלאָסטע דערזעלבען שווארצען קאפפע איין אונד — טאגס דאראויף ערוואכטע דיא פרויא, נאכדעם מאן זעלבע 44 שטונדען פיר טאָדט געהאלטען האט. זיא ערצעהלטע, דאס זיא אנפאנגס גאנץ בעוואוסטלאָז וואר. שפעטער קעהרטע איהר דאס בעוואוסטזיין צוריק; זיא זאה אללעס, זיא מערקטע דיא פאָרבערייטונגען, דיא מאן פיר איהרע בעערדיגונג מאכטע, אללין זיא וואר געלעהמט אונד קאָננטע זיך ניכט בעוועגען. דאס גאנצע וואר, וויא ווענן איינער, אין טיעפען שלאף פער־זונקען, איינען שרעקליכען טרוים האט. ער זיעהט דיא רייבער, דיא איהן אומברינגען וואָללען, אבער עס פעהלט איהם דיא קראפט, זיך צו וועהרען אָדער צו פליכטען. — איבעריגענס זאגט הערר מאָזענטהאל, דאס מאן פאָר איינעם טאָדטען ניע שפרעכע, וואס פיר איהן אונאנגענעהם זיין קאָננטע. דאס „געהאָר" דויערט אם לענגסטען, אונד זאָ איזט עס מאָגליך, דאס זעלבסט איין ווירקליך טאָדטער נאָך הארט, וואס איבער איהן געשפראָכען ווירד. — וואס דאס אינטערזוכען איינעס טאָדטען דורך דאס עלעקטריזירען בעטריפפט, זאָ איזט דאס זעהר לייכט אויספיהרבאר. דיא הראָהטע דער עלעקטריזיר־מאשינע ווערדען אין דיא הויט דעם קאָרפערס געשטעקט. ציעהען זיך דיא מוסקעלן צוזאממען אָדער טריטט איינע זאָנסטיגע בעוועגונג איין, דרייא שטונדען נאָך דעם טאָדע איין — זאָ קאנן מאן געוויס זיין, דאס מאן עס ניר מיט איי־נעם „שיינטאָדטען" צו טהון האט, דען מאן ניכט בעערדיגען דארף. עס מיססען פילמעהר אללע מיטטעל אנגעוועגדעט ווערדען, אום דענזעלבען ווידער אינס לעבען צו רופען.

* (צור דער געשיכטע ראָססאַ־בוקהארדט.) איבער דען גראָסארטיגען וועכסעל־בעטרוג, וועלכען איין געוויססער בוק־הארדט אונד דיא פאמיליע ראָססאָ אין וויען פער־זוכט, האבען וויר בערייטס אין פאָריגער נוממער אויספיהרליך בעריכטעט. נון מעלדען וויענער בלעטטער היריבער נאָך פאלגענדעס: בוקהארדט איזט קיין באַרזיאנער אונד קיין געלד־שווינדלער פאָן פראָפעססיאָן. ער איזט איין אייגפאבער הויז־קנעכט בייא דער פאמיליע ראָססאָ, וועלכער דיא וועכסעלן אונטערצייכנעטע. אלס שיראנט אויף דעם וועכסעל וואר מאטהי ראָססאָ, עס איזט דיעס בלאָס איינע אבקירצונג פאָן מאטהילדע ראָססאָ, וועלכע דיא פרויא דעם אלטען ר' משה יצחק ראָססאָ איזט. נון איזט אייך דיא פרויא מאטהי אָדער מאטהילדע ראָססאָ בערייטס אונטער שלאָס אונד ריעגעל. דער הויז־קנעכט בוקהארדט אונד דער יונגע מאריין ראָססאָ זינד עבענפאללס שאָן גוט איינגעהאָבען. עס שטעללט זיך נון הערויס, דאס דיעזע שאנע פאמיליע ניכט בלאָס מיט וועכ־סעלן אונערהאָרטע בעטריגערייען אויספיהרטע. זיא האטטע פילמעהר איך נאָך איינע אנדערע נעבענ־בעשעפטיגונג אלס „הויז־פרנסה." זיא לאָק־טען נעמליך פאָן דען פערשיעדענסטען האנדלונ־גען טהייערע וואארען אויס אונד פערקויפטע דיע־זעלבען אום דיא העלפטע דעם פרייזעס. דיא לייטע זעהען אללערדינגס איינער זעהר שטרענגען שטראָפע ענטגעגען.

* (דער וואססער־שטאנד דער דאָנוי) איזט היער אין פאָרטוועהרענ־דעם פאללען — אונד בעטראָגט יעטצט גענען 21 פוס איבער נולל. נור אים דער אונטערן דאָנוי־געגענד ווערדען נאָך אימטער גראָסע איבער־שוועממונגען געמעלדעט. איינע דעפעשע אוים קאלאטשא מעלדעט: „אין פאָלגע איינעם העפטי־גען שטורמעס איזט דער דאמם בייא דושנאָק דורכבראָכען. 163 פאמיליען מוססטען איהרע הייזער פערלאססען. — איינע צווייטע דעפעשע אויס פאלאנקא מעלדעט: „נאָך דורכ־ברעכונג דעם בוקינער שוטצ־דאממעס ערגאָס זיך דיא פלוטה איבער דיא גאנצע געגענד. עס ווירד פליי־סיג אן דען פערשטערקונגען דעם דאממעס גע־ארבייטעט, דאמיט דאס וואססער ניכט ווייטער איינדרינגען קאָננע." — אויס טעמעשוואר ווירד בעריכטעט, דאס דאָרט שאָן 19 טאגע 108 הייזער אים וואססער שטעהען.

געשעפטסבעריכט

פעסטער־פרייזע.

געטרייד־געשעפט. פאָן ווייצען ווארדע נעסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר שוואך. פערקויפט ווארדען 12000 מעטער־צענטנער. דיא פרייזע זינד אום 20 קר געשטיעגען.

ווייצען פער פריה־יאהר 10,42—10,50 גולד.

האפער פער פריה־יאהר 9,04 — 9,10 גולד.

קוקורוץ פער מאי־יוני 5'42—5'50 גולד. —

אללעס פער מעטער־צענטנער.

וויענער פרייזע.

שפיריטוס 26 גולדען צו 10'000 ליטער־פערצענט. —

ריבאָל 43,75 גולדען. פער 100 קילאָ.

פעטראָלעאום 20,50 גולד. — אללעס פער 100 קילאָגראמם.

ליינאָל 33—33,50גולדען פער 100קילאָגראמם.

לאָטטאָ־ציעהונג פאָם 15טען מערץ 1876.

הערמאנגשטאדט	70	64	3	13	37
לעמבערג	32	21	44	85	28
פראג	14	50	32	27	78

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קאָנקורז.

עס ווירד געזוכט איין לעהרער, לעדיג, דער 8 ביז 10 קינדער אין אלטערסקלאססע פאָן 10 ביז 15 יאהרען אים אונגארישען דייטשען אונד העברעאישען אונטערריכטען זאלל. מיט ח"ח אייר הבע"ל אנציושטעללען. — יעהרליכעס געהאלט 200 גולדען נעבסט קאָסט אונד קוואַרטיער. רעפלעק־טירענדע, וועלכע מיט צייגניססען פערזעהען זינד, וואָללען זיך לענגסטענס ביז 5־טען אפריל מעלדען. רייזע־שפעזען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערגיטיגט.

ראהאָ (מארמאראָשער קאָמ.)

נאטהאן קיעזלער

שטעללע־געזוך.

דער געפערטיגטע, צום אונטערריכטע דער 4 עלעמאנטאר־קלאססען אים דייטשען אונד אונגא־רישען בעפעהיגט, אונד אין תנ"ך אונד גמרא גוט בעוואנדערט, זוכט איינע אנשטעללונג אלס לעה־רער אָדער הויז־לעהרער. געניינטע אנטרעגע ווער־דען ערבעטען אונטער אדרעססע:

Moskovitz Marton in Kotay, p. Nyiregyháza.

פרוכט־ אונד מעהל־פרייז־טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאגר.
ווייצען, נייער באנאטער	72.8	9.90—9.80
״ ״	73.7	10.20—10.—
״ ״	74.6	10.50—10.30
״ ״	75.5	11.05—10.80
״ ״	76.4	11.40—11.20
״ ״	77.3	11.70—11.50
״ ״	78.3	11.90—11.80
״ טהייס	72.8	10.20—10.—
״ ״	73.7	10.50—10.30
״ ״	74.6	10.80—10.60
״ ״	75.5	11.20—11.—
״ ״	76.4	11.60—11.40
״ ״	77.3	11.80—11.60
״ ״	78.3	12.—11.90
״ פעסטער באָדען	72.8	9.80—9.70
״ ״	73.7	10.—9.90
״ ״	74.6	10.40—10.30
״ ״	75.5	10.90—10.90
״ ״	76.4	11.30—11.10
״ ״	77.3	11.6·—11.40
״ ״	78.3	11.80—11.70
״ ווייסענבורגער	72.8	10.10—10.—
״ ״	73.7	10.50—10.30
״ ״	74.6	10.80—10.60
״ ״	75.5	11.20—11.—
״ ״	76.4	11.50—11.40
״ ״	77.3	11.80—11.60

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאגר.
קאָרן	72	8.—7.70
גערסטע מאלץ	62	7.40—7.20
גערסטע פוטטער	62	7.—6.70
האפער	41	9.30—9.25
קוקורוץ באנאטער		—.—
נייער	73	4.95—4.90
הירזע		5.35—5.—

טערמין		פער 100 קילאגר.
ווייצען	פער דעצעמבער	—.—
	פריהיאהר	10.42
קאָרן	דעצעמבער	—.—
קוקורוץ	מאי־יוני	5.20—
גערסטע		—.—
האפער	דעצעמבער	—.—
	פריהיאהר	9.40—
רעפס	אויג.־סעפט.	—.—

באללען־מעהל	ק׳ סל.
נומער 0	21 —
״ 1	23 —
״ 2	22 —
״ 3	21 —
״ 4	20 —
״ 5	18 —
״ 6	16 —
״ 7	14 —
״ 8	11 60
״ 8½	10 —
שפיריטוס: אלטע פעסטהערל פריעטטעל	26.90
נייע ״ פארטעסטעל	25.90

קורז־טאבעללע פאָם 16. מערץ.

געלד־קורזע	ק׳ סל.
זילבער־אגיא	104 —
דוקאטען	5 44
עסטרייך־אונגארישע 8 גולדען גאלד־שטיק (20 פראנקס)	9 27
נאפאלעאנדאָר	9 27
דייטשע רייכסבאנקנאטען	56 90
20 מארקשטיקע	11 35
מאסקויער רובעל	1 50

לאָזע	ק׳ סל.
1839־ער ראָטשילד־לאזע גאנצע	243 —
דעטטא פינפטעל	240 —
1854־ער 4 פערצענטיגע שטאאטס־לאזע	105 —
1860־ער ״ גאנצע	111 25
דעטטא ״ פינפטעל	118 50
1864־ער לאזע צו 100 גולדען	131 75
דעטטא ״ 50	131 75
דאָנא רעגולירונגס	21 50
טייסען־לאזע	21 40
קרעדיט־לאזע	164 —
קלארי־לאזע צו 40 גולדען	29 50
דאָנוי־דאמפשיפפאהרטס־לאזע	95 75
אינסברוקער לאזע	19 25
קעגלעוויטש ״ צו 10 גולדען	14 50
קראקויער ״ ״ 20 ״	14 75
אפנער ״ ״ 40 ״	30 —
פאלפי ״ ״ 40 ״	29 50
רודאלפס־לאזע ״ 10 ״	13 60
סאלם־לאזע ״ 40 ״	38 25

לאָזע	ק׳ סל.
זאלצבורגער לאזע צו 20 גולדען	17 —
סט. גענאיס ״ ״ 40 ״	29 —
סטאניסלויער ״ ״ 20 ״	19 50
טריעסטער ״ ״ 100 ״	117 —
דעטטא ״ ״ 50 ״	57 —
וואלדשטיין ״ ״ 20 ״	23 75
ווינדישגרעטץ ״ ״ 20 ״	23 50
אונגארישע פרעמיען־לאזע צו 100 גולד.	74 50
דעטטא צו 50 גולדען	74 50
וויענער לאזע	100 50

ווערטה־פאפיערע	ק׳ סל.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	75 70
טעמעשוואר־באנאטער	75 —
זיבענבירגישע	75 —
גאליציישע	86 —
בוקאווינער	85 50
אונגארישע אייזענבאהן־אנלעהען	99 25
ווינצעהענט־אבלאזונגס־אבליגאציאנען	73 75
פפאנדבריעפע דער אונגארישען בארענקרעדיט צו 5 אייגהאלב פערצענט	85 75
דער אונגארישען היפאטעקען באנק צו 5 אייגהאלב פערצענט	79 50
דער אונגארישען אלגעמיינען בארענקרעדיט־אנשטאלט צו 5 אונד אייגהאלב פערצענט	85 25
דעטטא צו 6 פערצענט	87 50
דער פעסטער קאמערציאל־באנק	89 75

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1876. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

דיא רעפֿאָרם ערהעבט אויך אין פֿראנקרייך בערייטס דען קאָפּף. אין דייטשלאנד ווירד דער זאמסטאג אויף דען זאָננטאג, אין פֿראנקרייך הינגעגען דער הויפּטגאָטטעסדיענסט פֿאָם מאָרגען אויף דען אבענד פֿערלעגט. זאָ פֿאַנגט מאן עבען מיט דער רעפֿאָרם אן. איבריגענס זיטצען אויך אין פֿראנקרייך דיא מעננער אונד דיא פֿרויען אין דעמזעלבען סינאגאָגען-רוימע, דא עס דאָרט מעהר קיינע בעזאָנדערע ווייבער-שול גיבט. אום זאָ וועניגער העטטע אבער דער פּאריזער ראבבינער דיא פֿעראָרדנונג טרעפֿפֿען זאָללען, דאס מעננער אונד ווייבער „אבענדס" אין דער סינאגאָגע צוזאממענקאָממען.—

* (איין גראָבער וויטץ.) וויא אונזערע לעזער בערייטס וויססען, בעפֿינדעט זיך דער איטאליענישע קאָניג וויקטאָר עמאנועל אין זעהר אונגינסטיגען געלד-פֿערהעלטניססען, דא זעלבסט אויף זיינע ציווילליסטע (קאָניגליכעס געהאלט) פֿיעלע מילליאָנען שולדען פֿאָרגעמערקט זינד. טראָטץ זיינעם גלענצענדען טהראָנעס האט אלזאָ דיעזער קאָניג מיט איינעם פֿיסט-דיקען „דלית" צו קעמפּפֿען. דאס מאן אינטער זאָלכען פֿערהעלטניססען עהער „נעהמען" אלס „געבען" ווירדע, ליעגט וואָהל אויף דער האנד. נון פֿייערטע דער קאָניג אם 14-טען דיעזעס זיינען געבורטס-טאג. דיא פֿיינדע דעם קאָניגס ליעסען דאהער שאָן איינינע טאגע פֿריהער אין דען צייטונגען בעקאננט מאכען, דאס אללע ארמען לייטע אונד אללע הילפֿס-בעדירפֿטיגען אם 14-טען דיעזעס, מיט איהרען אינטערשטיטצונגס-געזוכען אין דער האנד, אין דיא האָפֿבורג זיך בעגעבען מאָגען, וואָ דער קאָניג זיא „רייכליך" בעשענקען ווערדע. אם 14-טען אין פֿריהער מאָרגען-שטונדע וואר בערייטס דיא האָפֿבורג פֿאָרמליך בעלאגערט פֿאָן לייטען, דיא אים אונטערשטיטצונגען אנזוכטען. אין אללען געגנען אונד פֿאָרצימערן דעם פּאלאסטעס ווימעלטע עס פֿאָן טויזענד אונד אבער-טויזענד צערלומפּטען מעננערן, ווייבערן אונד קינדערן, וועלכע איהרע ביטטשריפֿטען אין דער ליפֿט הערומפּלאטטערן ליעסען. — דיא פֿערזאממעלטען לייטע וואָללטען ניכט ווייכען, בעפֿאָר מאן איהנען דיא געזוכע אבגענאָממען, אונד דאס פֿערשפּרעכען געגעבען, דאס דער קאָניג אללעס לעזען אונד דיא ביטטשטעללער בעשענקען ווערדע. דאס ווערע אינדעס נאָך איין ליידליכער שפּאס, אבער דיא זאכע האט אויך איינע ערנסטע זייטע. דיא פֿיעלען גלייביגער, וועלכע געלעזען האבען, דאס דער קאָניג אן זיינעם געבורטס-טאגע אללען הילפֿסבעדירפֿטיגען איינע אונטערשטיטצונג צוקאָממען לאססען וואָללטע, דאבטען זיך, קאָניג וויקטאָר עמאנועל מיססע אירגענדוואָ איינען „אוצר" געפֿונדען האבען. אים אללען ענדען איטאליענס, יא זעלבסט אוים לאָנדאָן אונד פּאריז, שטראָמטען דאהער דיא פֿיעלען גלייביגער אם 14-טען דיעזעס אין ראָם צוזאממען, אום ביים קאָניגע איהרע שולדען איינצוקאססירען. דיעזע גלייביגער דיא אללע איהרע „וועכסעל" פֿאָרצייגטען, קאָננטען ניכט זאָ לייכט וועג-געשיקט ווערדען, אלס דיא פֿיעלען ארמען לייטע מיט איהרען „בעטטעל-געזוכען". דעם ארמען קאָניג וואורדע דענן אויך דורך דיעזען גראָבען וויטץ זיין הייעריגער געבורטס-טאג זעהר פֿערביטטערט. וויא עס אללגעמיין הייסט, ריהרט דיעזער וויטץ פֿאָן דער ראָמישען גייסטליכקייט הער, דיא יא דען קאָניג וויקטאָר עמאנועל וועגען דער וועגנאהמע ראָמ׳ס שאָן פֿאָר יאהרען „אין חרם געלעגט" האט.

* (שקאנדאל-פּראָצעססע אין אמעריקא.) וויר האבען ערסט מיטגעטהיילט, דאס דער געוועזענע אמעריקאנישע קריעגס-מיניסטער אין דען אנקלאגע-שטאנד פֿערזעטצט וואורדע, וויל ער זיך ביי דער פֿערגעבונג פֿאָן אַמטערן בעשטעכען ליעס. גליקליכערוויזע וואָרען דיא 100,000 דאָללארס, דיא ער פּער פּאָסט אלס בעשטעכונג ערהאלטען, ניכט אן איהן, זאָנדערן אן זיינע פֿרייא אדרעססירט. דא זיינע פֿרייא אינצווישען געשטאָרבען איזט, האט דער מאנן דיא בעסטע אויסרעדע. ער זאגט דעם ריכטער גאנץ איינפֿאך: ער מאָגע אויף דעם פֿריעדהאָפֿע ביי דער טאָדטען פֿרייא זיך ערקונדיגען, וויא זיא דאס געלד הינגעגעבען, דא ער זיינערזייטס פֿאָן ניכטס וויססע. דאס איזט אללערדינגס איינע גאר זאָנדערבארע געשיכטע. אבער ווענן איין קריעגס-מיניסטער מיט אַמטערן „געשעפֿטע" מאכט, ווארום זאָללטע דיעס דענן דער פּרעזידענט דער אמעריקאנישען רעפּובליק ניכט טהון? דער פּרעזידענט דער רעפּובליק האט נעמליך זיינעם איינענען ברודער דיא שטעללע איינעם „ליעפֿעראנטען" פֿיר דרייא פֿעסטונגען געגעבען. דיא שטעללע איינעם פֿעסטונגס-ליעפֿעראנטען אין אמעריקא איזט אבער זעהר איינטרעגליך. דא נון דער ברודער דעם פּרעזידענטען, וויא געזאגט, אין „דרייפֿאכער" ליעפֿעראנט וואר, זאָ פֿערקייפֿטע ער דיעזעס אמט אן דרייא רייכע לייטע פֿיר אונגעהייערע סוממען. דיעזער אמטס-שאכערער איזט נון עבענפֿאללס אין דען אנקלאגע-שטאנד פֿערזעטצט וואָרדען. וואס יעדאָך דען פּרעזידענטען זעלבסט בעטריפֿפֿט, זאָ קאנן ער נור דאפֿיר צור רעכענשאַפֿט געצאָגען ווערדען, דאס ער זיינעם ברודער אין „דרייפֿאכעס" אמט געגעבען. דיא ערביטטערונג איזט זאָ גראָס, דאס דער פּרעזידענט לייכט זיינע שטעללע פֿערליערען קאנן. — דאנן גלויבט מאן, דאס נור אין איירּאָפּא דיא בעשטעכליכקייט הערשט. דאס יונגע אמעריקא איזט שאָן הייטע עבענפֿאללס גרינדליך פֿערדאָרבען.

* (שרעקליכעס אייזענ-באהנ-אונגליק.) אלס דער אייזען-באהן-צוג פֿאָריגען מאָנטאג פֿאָן שטראסבורג נאָך מיהלהויזען איבער דיא אייזען-באהן-בריקע פֿוהר, שטירצטע דיא בריקע צוזאממען אונד דיא וואגגאָנס שטירצטען אינס טיעפֿע וואססער הינונטער. איבער דרייסיג רייזענדע זינד ערטרונקען.

* (איין קלוגער גריפֿף אונזערער פּאָליצייא.) שאָן אים הערבסטע פֿאָריגען יאהרעס וואורדען מעהרערע פּערזאָנען אין שטוהלווייסענבורג ביי דער פֿעראויסגאבונג פֿאָן באנקנאָטען ערטאפּפּט אונד איינגעשפּערט. אונטער דען פֿערהאפֿטעטען בעפֿאנד זיך אויך איין טשיזמען-מאכער, נאמענס באָגנאר, אוים פּעסט, דער אבער זיינע מיטשולד הארטנעקיג לייגנעטע, וועסהאלב ער אויך אוים דער האפֿט ענטלאססען ווערדען מוססטע. דער היעזיגע שטאדט-הויפּטמאנן, העררן קארל ענגעלבאך, היעלט זיך אבער טראָטצדעם איבערצייגט, דאס באָגנאר ביי דער פֿאבריצירונג דער פֿאלשען באנקנאָטען בעטהייליגט זיין מיססע. ער ליעס דענזעלבען דענן אויך אים געהיימען פּאָליצייליך איבערוואכען, דאמיט מאן ענדליך הינטער דאס פֿערברעכען קאָממע. ריכטיג ערפֿוהר מאן, דאס באָגנאר אירגענדוואָ איינע באנק-נאָטענ-פּרעססע פֿערבאָרגען האבען מיססע. נון ליעס מאן איינען פּאָליצייא-מאנן אלס בויער פֿערקליידען. דיעזער קאם צו באָגנאר אונד פֿערטרויטע איהם, דאס איין פֿריינד פֿאָן איהם, איין רייכער בויער אים טאבאידע, זעהר נאָטהיג איינע באנק-נאָטענ-פּרעססע ברויכע, פֿיר וועלכע ער גערנע 300 גולדען געבען ווירדע. דערזעלבע האבע נעמליך דען דרוק פֿאָן באנק-נאָטען בעגאָננען, דיא פּרעססע זייא יעדאָך וועהרענד דער ארבייט פֿערדאָרבען וואָרדען, וועסהאלב דיא באנקנאָטען ניכט אויסגעפֿערטיגט ווערדען קאָננטען. באָגנאר גינג אויף דיעזעס געשעפֿט איין אונד זיכערטע נאָך דעם אלס בויער פֿערקליידעטען פּאָליצייא-מאננע 100 גולדען אלס סענזאריע צו. זיא פֿעראבערעדען זיך, אין איינען קאַפֿפֿע-שאנק צוזאממענצוקאָממען, וואָ דיא איבערגאבע דער באנק-נאָטענ-פּרעססע שטאטפֿינדען זאָלל. טאגס דאראויף ערשיען ווירקליך דער פּאָליצייא-מאנן אין זיינער בויערנ-פֿערקליידונג אין דעם בעשטיממטען קאַפֿפֿע-שאנק אין געזעללשאַפֿט איינעם אנדערן בויערס, דער אלס דער קייפֿער דער פּרעססע געלטען זאָללטע. זעלבסטפֿערשטענדליך וואר אויך דיעזער נור איין אלס בויער פֿערקליידעטער פּאָ-

---

איך דאכטע, זיא איזט נאָך איין אונערפֿאהרענעס קינד, זאָלל איך דען פֿריעדען אונד דיא רוהע איהרעס הערצענס צערשטאָרען? סערענע האט נאָך קיינען אומגאנג מיט יונגען מעננערן געהאבט, ווענן זיא אבער זעהען ווירד, דאס זיא פֿאָן אללער וועלט בעוואונדערט אונד פֿערעהרט ווירד, זאָ ווירדע זיא פֿיעללייכט בערייען, דאס זיא מיר געגענליעבע פֿערשפּראָכען האט. דארום ציעהע איך עס פֿאָר, דיא שמערצען דער אונגעוויססהייט נאָך לענגער צו טראגען אונד מיט געדולד צו ווארטען, ביז סערענע אֶלטער אונד זעלבסטשטענדיגער ווירד."

סעפֿערד שיטטעלטע שווייגענד דען קאָפּף אונד שפּראך: „איך בעוואונדערע דיינען פֿערשטאנד, דער דיך אויך היער אויף דען ריכטיגען וועג געלייטעט האט, אבער פֿאָלגען קאנן איך דיר ניכט. ביי מיר ענטצינדעטע זיך דיא פֿלאממע דער ליעבע פּלאָטצליך, זאָ דאס איך זיא אונמאָגליך פֿערבערגען קאָננטע. דאָך הערע דען טרייען בעריכט איבער מיין מערקווירדיגעס אבענטייער:

„וועניגע וואָכען נאָך דיינער אברייזע פֿערליעס איך איינעס זאממסטאג אבענדס פֿריהער אלס געוואָהנליך דאס געשעפֿט. איך גינג נאָך אונזערעם געוואָהנליכען שפּאציערפּלאטצע אונד בעגאב מיך דאנן צו דעם איינצעלנען הויזע, דאס וויר פֿאָם מוינט אהבארן אָפֿט בעטראכטעט האטטען, וויל וויר איבער דעססען בעוואָהנער ניכטס אים קלארען וואָרען. בעקאננט וואר דאפֿאָן נור, דאס עס איין קאטהאָלישעס קלאָסטער זייא, אונד דאס פֿאָלק גלויבטע, דאס דאָרט איין גראָססעס געהיימניס פֿערבאָרגען ווערע. אן יענעם אבענדע קאמען גלייכצייטיג אוים דרייא בראננטוויינ-שענקען פֿיעלע בעטרונקענע ארבייטער מיט גראָססעם לערם הערויס אונד שטירמטען דעם קלאָסטער צו. זיא קלאָפּפֿטען אן דאס טהאָר, אונד אלס מאן איהנען ניכט אויפֿמאכטע, וואָרפֿען זיא שטיינע אונד האָלצ-שטיקע געגען דיא טהירען אונד פֿענסטער. אויף דיעזע אַרט וואורדע איינע טהירע ערבראָכען אונד דיא לייטע שטירצטען וויא דיא ווילדען טהיערע אין דאס הויז. איך וואר נייגיעריג צו ערפֿאהרען, וואס פֿיר איין ענדע דיעזעס טרייבען נעהמען ווערדע, אונד שטעללטע מיך אויף איינען ערהאָהטען פּלאטץ, פֿאָן וואָ איך אללעס רוהיג בעאָבאכטען קאָננטע. קוים שטאנד איך איינינע מינוטען דאָרט, אלס אים ערסטען שטאָק איין פֿענסטער אויפֿגעריססען וואורדע, אונד איינע פֿרויענס-פּערזאָן הינונטער שפּראנג. זיא בליעב מיט איהרעם קליידע אן איינעם האקען דער וואנד הענגען אונד שוועבטע זאָ איינינע אויגענבליקע אין דער לופֿט, ביז דאס קלייד ריסס אונד זיא גאנץ הינאבשטירצטע. איך איילטע הערבייא אונד האבע דיא פֿאללענדע אין מיינען ארמען אויפֿגעפֿאנגען. זאָ וויא זיא וויעדער אויף דער ערדע שטאנד, שויטע זיא ענגסטליך אום זיך אונד באט מיך מיט געפֿאלטעטען הענדען, זיא פֿליעהען צו לאססען, דאמיט איהר פֿערפֿאָלגער זיא ניכט איינהאָלע. איך זאגטע איהר, דאס איך ניכט צו דען עלענדען מענשען געהאָרע אונד דאס איך בערייט בין, זיא געגען דיאזעלבען צו שיטצען. „פֿערצייהען זיא, ווענן איך איהנען אונרעכט טהאט (ערווידערטע זיא), אבער איך פֿירכטע ניכט זאָ זעהר יענע בעטרונקענען לייטע, זאָנדערן נור איינען, דער זיך אונטער זיא געמישט אונד זיא וואהרשיינליך צו דיעזער שענדליכקייט פֿערלייטעט האט."

— „זיא האבען רעכט, מיין קלוגעס פֿרייליין!" — ריעף פּלאָטצליך איינע שפּאָטטענדע שטיממע — אונד איין גראָסער שטארקער מאנן שטאנד פֿאָר אונס. דאס מעדכען ערשראק פֿאָר זיינעם אנבליקע אונד וואָללטע ענטלויפֿען, אלס איך אבער זאה, דאס יעדער פֿלוכט-פֿערזוך אומזאָנסט ווערע, טראט איך צו דער אונגליקליכען העראן אונד שפּראך מיט פֿעסטער שטיממע: „מיין פֿרייליין, איך וויל איהנען נאָכמאלס מיינען שוטץ אנטראגען, אויך דיעזעם אנגרייפֿער געגעניבער. ווענן ער אויף איהרע פּערזאָן קיין רעכט האט, זאָ זאָלל ער זיך היטען אין איהרע נעהע צו קאָממען." — „אונד איך זאגע דיר, דוא קליינער יונגע (שריע דער מאנן אים ווילדען צאָרנע), מאכע דיך אוים דעם שטויבע אונד מישע דיך ניכט אין אנגעלעגענהייטען, דיא דיך ניכטס אנגעהען." דאבייא גינג ער מיט אויפֿגעהאָבענען הענדען אויף מיך צו. איך אבער שטירצטע שנעלל אויף מיינען געגנער לאָס, גאב איהם איינען העפֿטיגען שטאָס אויף זיינע ברוסט, זאָ דאס ער צור ערדע שטירצטע.

קוים האטטע ער זיך וויעדער ערהאָבען, אלס ער צום צווייטען מאלע ניעדערגעוואָרפֿען אונד מיט אייזערנער קראַפֿט פֿעסטגעהאלטען וואורדע. עס וואר נעמליך איין מיר פֿרעמדער מאנן איבער איהן הערגעפֿאללען, דער איהן מיט איינעם שטאָקע טיכטיג דורכפּריגעלטע, ביז איהם דאס בלוט אוים מונד אונד נאזע שטראָמטע. „קרעפּירע היער דוא הונד אונד ווערדע פֿאָן דען ראבען אויפֿגעפֿרעססען." ריעף איהם דער פֿרעמדע מאנן צו, אינדעם ער איהם איינען פֿוססטריטט גאב. דאנן נאהטע ער זיך דעם מעדכען אונד פֿראגטע מיט ציטטערנדער שטיממע: „וואס וואָללען זיא נון בעגיננען, גנעדיגעס פֿרייליין? וואָהין זאָלל איך זיא בעגלייטען?" —

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

ער פערטרויט נעמליך יעדערמאנן. עס שיען איהם אונמאָגליך, דאס רוסלאנד, וועלכעס זיינע ראטה-שלעגע גוטגעהייסען, אים געהיימען טראָטצדעם זיינע העטצערייען געגען די טירקייא פאָרטזעטצע. נין פרייליך! אללוויססענד איזט עבען גראף אנדראשי ניכט, אום די געהיימען געדאנקען רוסלאנדס דורכבליקען צו קאָננען. יעטצט זיעהט ער, דאס טראָטץ זיינער גוטען ראטה-שלעגע דער קריעג אים איסברוכע בעגריפפען איזט. מיט דער טהיילנאהמע סערביענס אונד מאָנטענעגראָ'ס ווירד די רעוואָלוציאָן אין דער הערצעגאָווינא אונד באָסניען נייע קראפט ערהאלטען. דאס גאנצע טירקישע רייך קאנן אין דער קירצעסטען צייט אין פלאממען שטעהען. נין שטעהט צו בעפירכטען, דאס דיעזע פלאממען זיך אלסבאלד אויף גאנץ אייראָפא ערשטרעקען ווערדען!" — —

פרייטאג אבענד איזט היער איינע דעפעשע איינגעטראָפפען, דאס סערביען שאָן איינען בונד מיט מאָנטענעגראָ געשלאָססען האבע, אים אלזאָגלייך דען קריעג געגען די טירקייא צו אונטערנעהמען. אין גאנץ סערביען ווירד גערישטעט, די גאנצע ארמעע שטעהט שאָן שלאג-פערטיג דא, פירסט מילאן האבע בערייטס איינע קריעגסערקלערונג אן דען סולטאן געריכטעט, אים פאללע דיעזער די ווינשע סערביענס ניכט ערפיללט. — —

זאמסטאג אבענד איזט היער ווידער פאָלגענדע דעפעשע איינגעטראָפפען: גראף אנדראשי ריכטעטע שנעלל איינע ווארנונג אן סערביען, דאמיט עס זיך יא ניכט אונטערשטעהע, דען קריעג געגען די טירקייא צו בעגיננען, דא עס אן דען איבריגען מעכטען געוואלטיגע געגנער פינדען ווירד.

ווי מאן אלזאָ זיעהט, שוועבט די טירקייא נאָך אימער צווישען קריעג אונד פריעדען; "יא קריעג" אונד "ניכט קריעג" — דאס זינד די וואָרטע, די וויר נאָך מאָנאטע אונד פיעללייכט נאָך יאהרע לאנג פאָן דער טירקייא הערען ווערדען; די פראגע בלייבט אלזאָ נאָך אימער: וואָ איזט דער קריעג? —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (גליק אים אונגליק.) אונזערע קאָניגין איזט בעקאנטליך איינע זעהר געשיקטע רייטערין. אבער עבען דיעזע געשיקליכקייט פערפיהרט זיא צו געפעהרליכען וואגע-שטיקען. ווי אונזערע לעזער זיך ערינערן ווערדען, שטירצטע אונזערע קאָניגין אים פאָריגען יאהרע וועהרענד איהרעם אויפענטהאלטעם אין פראנקרייך זאָ געפעהרליך פאָם פפערדע, דאס זיא איינע קורצע צייט בעוואוסטלאָז בליעב. עס דויערטע דענן אויך איניגע מאָנאטע, ביז זיא גענצליך ווידער הערגעשטעללט וואורדע. נון ווירד דער "נייען פרייען פרעססע" אויס לאָנדאָן זאָעבען פאָלגענדעס בעריכטעט: "ביי דער פוכס-יאגד, וועלכע אויף דעם ראָטהשילד'שען גוטע דיעזער טאגע אבגעהאלטען וואורדע, שטירצטע איהרע מאיעסטעט, די קאיזערין פאָן עסטערייך, צווימאל פאָם פפערדע. דער פאלל וואר אינדעם דיעסמאל איין גליקליכער, דא איהרע מאיעסטעט היעדורך קיינע פערלעטצונג ערליטט. די יאגד-געזעללשאפט וואר נאטירליך איבער דיעזען דאָפפעלטען אונפאלל זעהר בעשטירצט, דאָך בערוהיגטע איהרע מאיעסטעט די גאנצע געזעללשאפט, אינדעם זיא מיט פריינדליכעם לעכעלן ערקלערטע, דורך דיעזען צוויפאכען פאלל קיינען שאדען גענאָממען צו האבען. אין דער טהאט נאהם איהרע מאיעסטעט אן דעם רייט- אונד יאגד-פערגניגען דען גאנצען טאג הינדורך זאָ לעבהאפטען אנטהייל, אלס וועהרע ניכטס געשעהען." — אין גאנץ ענגלאנד ווירד די רייטקונסט אונזערער קאָניגין בעוואונדערט אונד געלאָבט.

* (איינע ראָטהשילד'שע האָכצייט.) איבערמאָרגען (מיטטוואָך) ווירד אין דער פאריזער סינאגאָגע די פערהייראטונג דער טאָכטער דעם פאריזער ראָטהשילד מיט דעם וויענער ראָטהשילד שטאטטפינדען. די פאָרבערייטונגען צו דיעזער האָכצייטס-פייערליכקייט זינד זאָ גראָסארטיג, דאס מאן זאָלכע זעלבסט אין פאריז שאָן לאנגע ניכט געזעהען האט. דער עהע-קאָנטראקט איזט שאָן געסטערן אבענדס אבגעפאסט וואָרדען. אויף דיעזער "כתובה" זינד אונטערשריעבען אלס צייגען: דער מארשאלל מאק מאהאָן, זאממט פרויא, דאגן הערר טהיערס אונד די פרינצען פאָן אָרלעאנס, ווי אויך די ראבבינער פאָן פאריז. דער ברויט-שאטץ אונד די גראָסארטיגע אויסשטאטטונג דער ברויט זינד יעטצט צור בעזיכטיגונג אויסגעשטעללט.

* (יידישע דעפוטירטע.) ווי אויס פאריז בעריכטעט ווירד, וואורדען ביי דען עבען שטאטטגעהאבטען וואהלען 4 איזראעליטען אלס דעפוטירטע געוועהלט. — דאס איזט געוויס ערפרייליך. וויר קאָננטען יעדאָך דאריף הינווייזען, דאס ביי אונס אין אונגארן, וואָ די יודען דאָך ערסט פאָר וועניגען יאהרען עמאנציפירט וואורדען, עבענפאללס 4 איזראעליטען אים רייכסטאגע זיטצען. דאס פערהעלטניס איזט אבער טראָטצדעם קיין ריכטיגעס. אין פראנקרייך לעבען בלאָס 50000, אין אונגארן הינגעגען 500000 איזראעליטען. ווענן אלזאָ פראנקרייך 4 יידישע דעפוטירטע האט, זאָ מיסטע אונגארן דערען 40 האבען. פיעללייכט קאָממט אויך נאָך איינע זאָלכע צייט!

* (דער שטאאט אונד דאס שול-וועזען.) די רעגיערונג האט זיך איבערצייגט, דאס עס אין דען קאָנפעססיאָנעללען שולען, וואָ ביזהער בלאָס די געמיינדע, ניכט אבער די רעגיערונג צו שאפפען האטטע — זעהר שלעכט אויסזעהע. אללע קאָנפעססיאָנען פאָכטען אויף איהרע "אויטאָנאָמיע" אונד וואָללטען ניכט בלאָס איהר געמיינדע-, זאָנדערן אויך איהר שול-וועזען גאנץ אללעין פערוואלטען. ביי דען יודען איזט דיעס בלאָס זייט דעם קאָנגרעססע דער פאלל, דא פריהער די יידישען שולען אונטער אויפזיכט דער אללגעמיינען שול-בעהאָרדע זיך בעפאנד. נון שטעללטע עס זיך אבער הערויס, דאס זאָוואָהל דער אונטערריכט, אלס די שטעללונג דער לעהרער אין דען קאָנפעססיאָנעללען שולען זעהר שלעכט זינד. די רעגיערונג איבערצייגטע זיך נונמעהר, דאס מאן דאס שול-וועזען דען געמיינדען אללעין ניכט איבערלאססען דארף. דיעזע וואָכע אונטערברייטעטע דאהער די רעגיערונג דעם רייכסטאגע איין געזעטץ, וואָנאך די לאנדעס-שול-בעהאָרדען אויך אין דען קאָנפעססיאָנעללען שולען איינען שטארקען איינפלוס האבען ווערדען. דיעזעס צוועקמעסיגע געזעטץ וואורדע פאָם רייכסטאגע אנגענאָממען. וואהרשיינליך ווערדען מעהרערע געמיינדען זיך ערגערן, דאס מאן איהרע "אויטאָנאָמיע" געשעדיגט האבע. אללעין דער אונטערריכט ווירד היעדורך געוויס נור געווינגען, אונד די לעהרער ווערדען פיר די פערבעססערונג איהרער שטעללונג מיט מעהר ערפאָלג איינטרעטען קאָננען. איבריגענס בעטריפפט יא דיעזעס געזעטץ ניכט בלאָס די יודען, זאָנדערן אללע קאָנפעססיאָנען.

* (איינע רעפאָרם אין פאריז.) אין דייטשלאנד מאכען זיך די רעפאָרמער בעקאנטליך גאר ניכט דאריס, דען זאמסטאג אויף זאָננטאג צו פערלעגען. אין פראנקרייך גאב'ס ביזהער אונטער דען יודען קיינע רעפאָרם-פארטייא. אבער עס ריהרט זיך אויך בערייטס דאָרט זעהר שטארק מיט דער רעפאָרם. דער אָבער-ראבבינער צו פאריז, הערר קאהן, האט נעמליך פעראָרדנעט, דאס די מעננער אונד פרויען אם שבת ניכט דען מאָרגען-גאָטטעס-דיענסט (שחרית ומוסף), זאָנדערן בלאָס דען אבענד-גאָטטעס-דיענסט (תפלת מנחה) בעזוכען מאָגען. ער זאגט, דאס עס פיעלען מעננערן אונד פרויען צו מיהעפאָלל איזט, דעם מאָרגענס דאס גאָטטעסהויז צו בעזוכען, וועסהאלב זיא דיעס דעם אבענדס טהון מאָגען. מאן זיעהט אלזאָ:

פאָלליעטאָן.

דאס שיקזאל איינעס מענשען.

(12-טע פאָרטזעטצונג.)

VII. קאפיטעל.

טוראָ האטטע אין דען ערסטען טאגען נאָך זיינער היימקעהר ניכט וועניג צו ערצעהלען, אום די נייגיערדע זיינער געשוויסטער, זיינעס שוואגערס, אונד זיינעס אָנקעלס האיס צו בעפריעדיגען. אלס אבער די גאנצע שטאדט ערפוהר, וואס יהודה אויסגעריכטעט האטטע, אלס זיינע אונטערנעהמונג אין אללען צייטונגען בעשריעבען וואר, דא וואורדע ער צום אללגעמיינען געשפרעך אונד בעוואָנדערס די יידישען איינוואָהנער בעוואונדערטען דען יונגען העלדען טוראָ.

די עלטעסטען אונד רייכסטען מעננער בראכטען איהם איהרע גליקווינשע אונד לאדעטען איהן אין איהרע פאמיליען איין, אונד דער ביזהעריגע האנדלונגס-דיענער פאָם געשעפטע דעם מאָזעס האיס (נעמליך יהודה טוראָ) וואר אויף איינמאל איינע פערזאָן פאָן דער גראָסטען בעדייטונג, געאכטעט אונד געשעטצט פאָן יעדערמאנן.

אבער אונטער אללען לאָבפרייזונגען טהאט איהם קיינע זאָ וואָהל, אלס די דעס אלטען פריינדעס זיינעס פאטערס — נעמליך דעם הערן יאקאָב ריוועראַ. דיעזער וואָהנטע זייט מעהרערען יאהרען אין באָסטאָן, אים הויזע זיינעס זאָהנעס נאטהאניעל, דער איינער דער ערסטען קויפלייטע אין באָסטאָן וואר.

ריוועראַ האט די קינדער זיינעס פריה פערשטאָרבענען פריינדעס אימער ליעבעפאָלל בעהאנדעלט אונד אויך די עהע צווישען רבקה טוראָ אונד דעם איהם בעפריינדעטען יהושע לאָפעז צו שטאנדע געבראכט. דאדורך וואר צווישען דען פאמיליען האיס אונד ריוועראַ איינע פריינדשאפט איינגעבראָכען, אונד טוראָ מוסטע אויף אויסדריקליכען בעפעהל זיינעס אָנקעלס דעם אלטען ריוועראַ אימער אים דעם וועגע נעהען. דאמאלס מוסטע ער נאָך טראכטען, מיט זיינעם אָנקעל אויף גוטעם פוסע צו שטעהען, דאמיט ער איהם די פיהרונג דעס האנדעלסגעשעפטעס איבערגעבע. יעטצט אבער, דא זיין אונטערנעהמען געלונגען וואר, וויללינגטע ער גערנע אין איינען פריינדשאפטליכען פערקעהר מיט ריוועראַ, דער אויך אונזערען לאמבערט אין זיין הויז איינגענאָממען האטטע.

ריוועראַ האטטע זיך איבערהויפט פאָם אויגענבליקע דעס ערסטען בעקאננט-ווערדענס אן, נעגען לאמבערט זעהר פריינדליך בענאָממען, וועהרענד האיס איהן געמיעדען האטטע. דיעס פעדראָס טוראָ, אונד אלס זיינע טאנטע אונד דערען טאָכטער איהן דורך אויפמערקזאמקייט אונד צופאָרקאָממענהייט אן זיך ציעהען וואָללטען, בענאהם זיך אונזער יהודה זעהר קאלט נעגען דיאזעלבען. זיא דאכטען דאראבער נאָך, וואָרום יהודה זאָ אָפט דען הערן ריוועראַ בעזוכט, אונד פאנדען, דאס וואהרשיינליך די טאָכטער דעס נאטהאניעל ריוועראַ איהן אין איהר הויז לאָקע. איהרען גאנצען צאָרן גאָסען זיא דאהער אויף דאס אונשולדיגע מעדכען אויס, אינדעם זיא דאסזעלבע בעשימפפטען אונד פערליימדעטען. טוראָ זעטצטע אבער זיינע בעזוכע אים הויזע ריוועראַ'ס פלייסיג פאָרט. ווארום ער דיעס טהוע, דאס וואוסטע נור זיין יונגער פריינד רעצין סעפארד (דיעזען יונגען מאנן קעננען אונזערע לעזער אויס דער 5-טען פאָרטזעטצונג), דעם ער דאס געהיימניס זיינעס הערצענס מיטטהיילטע אונד איהן אום ראטה פראגטע, ווי ער זיך אין דער צוקונפט בענעהמען זאָלל. —

שאָן ביי דעם ערסטען שפאציערגאנגע, דען די ביידען פריינדע נאָך טוראָ'ס ריקקעהר צו דעם מוינט אהבארן מאכטען, בעגאנן אונזער יהודה: "מיין ליעבער רעצין! עס איזט איינע גראָסע פערענדערונג מיט מיר פאָרגעגאנגען, זייטדעם וויר צום לעטצטען מאלע היער מיט איינאנדער געשפראָכען האבען."

סעפארד אונטערבראך איהן אין זיינער רעדע אונד זאגטע: "אָ, איך האבע עס שאָן אויס דיינער שפראכע, אויס דיינעם בענעהמען ערקאננט, דאס דוא איין אנדערער מענש געוואָרדען ביזט, דוא ביזט פערליעבט! שטוינע ניכט, דאס איך דיך זאָ שנעלל פערשטאנדען האבע, דענן אויך איך בעפינדע מיר אין דעמזעלבען צושטאנדע, אונד אונזער פעסטעס פריינדשאפטס-באנד זאָלל זיך דאדורך נור נאָך מעהר בעפעסטיגען. אלזאָ ערצעהלע מיר, וואָ אונד ווי די ליעבע ביי דיר איינגעקעהרט איזט, אונד איך ווערדע דיר דאסזעלבע אויך פאָן מיר מיטטהיילען."

טוראָ ערצעהלטע נון זיינעם פריינדע די ערלעבניססע אויף דער רייזע, זיינע ערסטע בעגעגנונג מיט סערענע, זיינע פאהרט נאָך באָסטאָן אונד ענדעטע זיינע ערצעהלונג מיט דען וואָרטען: "דא דוא זעלבסט ווייסט, וואס ליעבע איזט, זאָ קאננסט דוא דיר דענקען, ווי וואָהל מיר וואר, אין דער נעהע דעם געליעבטען וועזענס צו זיין. אבער נאָך וואר איך ניכט אים שטאנדע, דיעזעס מעדכען מיינע ליעבע איינצוגעשטעהען אונד עס אום געגען-ליעבע צו ביטטען.